

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/231281,Andrzej-Malkowski-prekursor-polskiego-harcerstwa.html>
25.03.2026, 12:11

Andrzej Małkowski – prekursor polskiego harcerstwa

31 października 1888 r. urodził się Andrzej Małkowski, propagator i instruktor skautingu, jeden z twórców harcerstwa w Polsce; żołnierz Legionów Polskich i Armii Polskiej we Francji.

[Harcerstwo](#)

31.10

To on 22 maja 1911 r. wydał rozkaz powołujący pierwsze cztery lwowskie drużyny harcerskie: im. Tadeusza Kościuszki, im. Jana Karola Chodkiewicza, im. Szymona Mohorta oraz im. Emilii Plater, będąca drużyną dziewczęcą. Data ta uznawana jest za moment powstania polskiego harcerstwa.

Idee skautowego wychowania młodzieży, wypracowane przez brytyjskiego gen. Roberta Baden-Powella na przełomie XIX i XX wieku dotarły na ziemię polskie. Złożoność ówczesnej sytuacji geopolitycznej wpłynęła na odmienność polskiego ruchu skautowego. Trafiły one na podatny grunt w Galicji, gdzie dość swobodnie mogły działać liczne środowiska patriotyczne. Jednak należy podkreślić, że drużyny na wzór skautowy powstawały bardzo szybko pod wszystkimi zaborami.

O powstaniu harcerstwa w Polsce miał zdecydować też przypadek. Jesienią 1909 r. Małkowski, jako elew Armii Polskiej (powołana przez Organizację Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”), za dwukrotne spóźnienie na zajęcia otrzymał karę - przetłumaczenie podręcznika twórcy skautingu Roberta Baden-Powella „Scouting for Boys” („Skauting dla chłopców”). To właśnie po tej lekturze Małkowski miał się stać entuzjastą skautingu i orędownikiem zaadaptowania go na gruncie polskim.

Wraz z postępami w pracy w Małkovskim wzrastało zainteresowanie ruchem, który wszechstronnie wspiera rozwój młodych ludzi. Tak, by mogli wykorzystywać swoje umiejętności jako wzorowi obywatele. Małkowski dostrzegł w książce Baden-Powella szansę dla polskiej młodzieży, która pragnęła ofiarować swój zapal zniwolonęj ojczyźnie. Zrozumiał także, że zalecenia Anglika należy dostosować do polskich realiów i tradycji.

W liście do Baden-Powella pisał: „Nie możemy zaakceptować zasady lojalności wobec monarchii, ponieważ my Polacy, go nie mamy. Byliśmy więc zmuszeni zastąpić tę lojalność, lojalnością wobec naszego najświętszego narodowego pojęcia Ojczyzny”.

Na efekty fascynacji ideą skautingu nie trzeba było długo czekać. 20 marca 1911 r. rozpoczęto we Lwowie pierwszy kurs skautowy. Wykłady na podstawie podręcznika Baden-Powella, prowadzone głównie przez Małkovskiego, gromadziły około 200 osób obojga płci.

Dwa miesiące później lwowski skauting otrzymał ramy organizacyjne, a Małkowski zyskał miano „ojca polskiego harcerstwa”. Niebawem ukazał się jego podręcznik pt. „Scouting jako system wychowania młodzieży”. - Harcerstwo to skauting plus niepodległość - mawiał.

Wychowanie harcerskie sprzyja kształtowaniu poczucia odpowiedzialności, umiejętności współpracy oraz gotowości do bezinteresownej służby ludziom. Cechy te okazywały się przydatne

zarówno w czasach wojny, jak i pokoju. W XX w., tak dramatycznym dla Polski, przed harcerkami i harcerzami stawały niezwykle trudne wyzwania – nieraz bezgranicznego poświęcenia, czasem zaś żmudnej, codziennej pracy.

Polecamy:

- [Katarzyna Łysak: Prekursorzy harcerstwa](#)

- [Publikacja: Sto lat harcerstwa](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Harcerze

Biografie

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Harcerstwo to skauting plus niepodległość

Andrzej Małkowski (1888–1919)
jeden z twórców polskiego harcerstwa

Andrzej Małkowski – prekursor polskiego harcerstwa